

Kritikai észrevételek a terrorcselekmény 2012. évi C. törvény szerinti szabályozásával kapcsolatosan

I. BEVEZETÉS

A 2012. évi C. törvény, azaz az új Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban: új Btk.) megalkotásával a deklarált cél többek között azoknak a jelenleg hatályos törvénykönyvben fellelhető anomáliáknak a megszüntetése volt, melyek a különböző kormányok eltérő büntetőpolitikájának eredményeképpen alakultak ki az 1978. évi IV. törvény hatályos szabály-rendszerében. Ennek érdekében egy egységes jogalkotói koncepció mentén kerültek megfogalmazásra, részben pedig újra-szabályozásra az egyes különös részi kriminalitások is. Az egyes bűncselekmények törvényi tényállásának kialakítása során a jogalkotó nemcsak a magyar dogmatikai hagyományokra, hanem hazánk nemzetközi kötelezettségvállalásaira is figyelemmel volt. Ez utóbbi kritériumnak az új Btk. indokolásából kitűnően hatványozott jelentősége volt a terrorcselekmény szabályozásának újragondolásában is.^[1]

Ebben a tekintetben a hazai jogalkotás is igyekszik kapcsolódni ahhoz az elmúlt években kialakult nemzetközi áramlathoz, mely szerint a terrorizmus megértéséhez azt nem egyszerű bűncselekményként kell kezelnünk, hanem mint egy olyan „szuper-deliktumot”, amelynek számtalan dimenziója, s az ellene irányuló harcnak több olyan eleme van, amely karakterét tekintve hasonlóságot mutat a közönséges hadviseléssel.^[2] Ennek érdekében egyre több államban találkozhatunk olyan belső jogi megoldásokkal, preventív célokat szolgáló szigorúnak mondható intézkedésekkel,^[3] melyek célja hatékonyan felvenni a harcot a terrorista csoportok ellen.

Minthogy „a terrorizmus a demokrácia legfőbb értékeit támadja”,^[4] a demokratikus országok, így hazánk jogalkotói célkitűzéseinek is markáns eleme annak az állapotnak a kialakítása és védelme, amelyben az egyének, és közösségeik élete, az állam működése jogellenes támadásoktól nincs veszélyeztetve. Többek között ezen megfontolástól

[1] A jogalkotói indokolás szerint a szabályozás kialakításában kiemelt szerepet kapott az Európa Tanács Pénzmosás Elleni Bizottságának (Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing Terrorism) 2010-ben elkészített ország-jelentése is.

[2] Fletcher, 2006, 894.

[3] A megszorító szabályok egyik eklatáns példája az Amerikai Egyesült Államokban a 2001-es terrortámadást követően, 2001. október 26-án elfogadott Patriot-Act, mely „lehetővé tette, hogy szélesebb körben ellenőrizzék a telefonbeszélgetéseket, e-maileket, valamint az orvosi, pénzügyi és más nyilvántartásokat, különös tekintettel a külföldi állampolgárok által eszközölt pénzügyi tranzakciókra”. (Vö. Ackerman, 2008, 131., illetve Elek, 2010, 198–205.)

[4] Kaponyi, 2006, 49.

vezérelve az új Btk-ban a közbiztonság elleni bűncselekmények már önálló fejezetben kerülnek elhelyezésre, ellentétben a hatályos megoldással, ahol a közrend elleni bűncselekmények fejezetén belül „pusztán” csak egy önálló alcímben kaptak helyet. A közbiztonság elérése és fenntartása több, főként a terrorizmus által erőteljesebben fenyegetett államban olyan érték lett, melyhez kapcsolódóan a biztonságkoncepciók is alapvetően megváltoztak,^[5] és megfogalmazásra került „a büntetőjog egy részének az alkotmányos rendből való kiszakításának igénye, egy a hagyományos garanciákat elhagyó normarendszer szorgalmazása”.^[6]

Hazánkban ezek a „hangok” még nem annyira erősek, azonban a terrorcselekmény jelenleg hatályos, valamint az új Btk-val majd hatályba lépő rendelkezései között álláspontunk szerint tetten érhetőek olyan jelek, melyek a fent említett, átalakulóban lévő biztonsági koncepciók hatásaként kerülhettek megfogalmazásra. Megjegyezzük azonban, hogy egy normaszöveg megalkotása során a jogalkotónak kiemelten kell figyelnie az adott állam büntetőjogi hagyományaira, valamint a nemzetközi kötelezettségvállalásokra is. Ha ebből a nézőpontból vizsgáljuk a terrorcselekmény jelenleg hatályos szabályait, ezen a téren több hiátussal is találkozhatunk. Jelen tanulmányban célunk azonban annak az alaposabb vizsgálata, hogy — a fentiekben foglaltak viszonylatában — a jövő évben hatályba lépő új Btk. terrorcselekményre vonatkozó új szabályozási rendszerében milyen dogmatikai problémák érhetőek tetten.

II. A FENYEGETÉS, MINT ELKÖVETÉSI MAGATARTÁS ÉRTÉKELÉSE

A bevezető gondolatok között említett biztonsági koncepciók átalakulásának egyik fő sodrába tartozik az ún. „ellenség-büntetőjog”^[7] elmélete,^[8] melyben a Korinek László által is említett „hagyományos garanciákat elhagyó normarendszer” kialakításán van a hangsúly. Ez a normarendszer pedig az olyan bűnelkövetőkkel szemben, akik már létezésüknél fogva is komoly veszélyt jelentenek a közbiztonságra, lehetővé tehetné olyan tényállások kialakítását, melyek a büntetendőség előbbre hozatal révén igyekeznek a társadalom gyors reagálását kiváltani. A büntetőjog alkalmazási területének kiszélesítése, adott esetben a büntetendővé nyilvánítás okával arányban nem álló, súlyos büntetés kilátásba helyezése^[9] szintén jellemzője a fenti normahalmaznak. A 2001-es eseményeket követően a terrorizmus elleni küzdelem olyan totális méretűvé vált, amelyben a büntetőjogi lépések minőségi átalakuláson estek át, ezzel mintegy eltüntetve a háború és a bűnüldözés közötti határsávot.^[10] Ez alapvetően annak a terrorellenes preventív biztonságpolitiká-

[5] Nagy, 2007, 66.

[6] Korinek, 2008, 41.

[7] A fogalom használatával kapcsolatosan lásd: Sinn, 2006, 335–348.

[8] Anndt Sinn mellett Günter Jacobs is foglalkozott az ellenségi-büntetőjogi koncepcióval. Álláspontja szerint a polgári-büntetőjog mellett megfogalmazásra kerülő ellenség-büntetőjog tettes-képe az ellenségként aposztrofált abszolút veszélyforrás, aminek már az önnön léte és gondolkodása is kártékony a társadalomra. Emiatt az ilyen elkövetőkkel szemben a büntetőjognak sem a hagyományos eszközökkel kell fellépnie. (Az elméletről lásd bővebben: Jakobs, 1985, 751–785., valamint Jakobs, 2004, 88–95.

[9] Neparáczki, 2010.

[10] Albrecht, 2005, 4.

nak is köszönhető, melynek központi eleme a terrorista-gyanús elemek minél gyorsabb beazonosítása.^[11]

Mint ahogyan arra a bevezetőnkben is utaltunk, ugyan az ellenség-büntetőjogi koncepció hazánkban még nem bír olyan nyomatékkal, mint a német dogmatikában, azonban a terrorcselekmény jelenleg hatályos, és jövőre hatályba lépő rendelkezéseit tekintve — hazánk nemzetközi kötelezettségvállalásából eredeztethetően —, találkozhatunk már olyan tényállással, mely ennél a bűncselekménynél jelentősen előbbre hozza a büntetendőséget, ugyanakkor azonban ez nem párosul az ahhoz kapcsolt szankciókeret arányos csökkentésével.^[12] E körben a hivatkozott tényállás újítást nem tartalmaz, ugyanis a jogalkotó szó szerint megtartja a jelenlegi Btk. 261. § (7) bekezdésében foglaltakat az új Btk. 316. §-ában.^[13]

Kritikai észrevételeink elsődleges tárgya a fentiek okán változatlanul a terrorcselekmény elkövetésével való *fenyegetés*.^[14] Azzal, hogy az új Btk. ugyanabban a formában rendeli büntetni az említett elkövetési magatartást, mint a jelenleg hatályos törvény, szintén nem oldja fel azt a problémát, hogy már előkészített, vagy még teljesen előkészítetlen cselekmény-e a fenyegetés tárgya, illetve nem ad támpontot a jogalkalmazó számára a fenyegetés, mint elkövetési magatartás pontos értelmezésére sem.^[15] Az előkészület tartalmát az új Btk. 11. § (1) bekezdése határozza meg, mely szintén nem változtat a stádium jelenlegi fogalmán. Alanyi oldalon tehát az elkövető cselekményét az előkészület esetében változatlanul a bűncselekmény elkövetésére irányuló egyenes szándék jellemzi majd, melyből könnyen következtethetünk arra, hogy az előkészületi cselekményt megvalósító személy már egy korábban elhatározott elkövetési célzat által vezérelt egyén. A terrorcselekmény elkövetésével való fenyegetés azonban vonatkozhat olyan esetre is, amikor az elkövető, vagy társai még semmilyen magatartást sem fejtettek ki a terrorcselekmény előkészületi stádiumba helyezése érdekében. Azaz a fenyegetés értelmezhető úgy is, hogy az elkövető pusztán csak „fenyegetőzik” terrorcselekmény elkövetésével, azonban annak tényleges végrehajtása — e körben pedig előkészületi stádiumba léptetése — nem áll szándékában. Ezen feltétezett eset létjogosultságát támasztja alá az Európai Unió Tanácsának 2002/475/IB számú Kerethatározata (a továbbiakban: I. sz. Kerethatározat) is, ahol az 5. cikkely (3) bekezdésében az Unió annak az esetnek a büntetendőségével foglalkozik, amikor terrorista csoport kifejezetten csak terrorcselekmény elkövetésével való fenyegetés érdekében jön létre. Nevezetesen ebben az esetben arról van szó, hogy a csoport tagjai semmilyen további magatartást nem fejtenek ki a fenyegetésük tárgyát képező terrorcselekménynek minősülő tevékenységek előkészületi szakba juttatásáért. Ebben az értelmezésben tehát a fenyegetés egy előkészületet megelőző elkövetési magatartás, azaz „ante-előkészület”. Álláspontunk az új Btk. tekintetében is változatlan, szükséges volna a törvény 316. §-ában egyértelműsíté-

[11] Pap, 2006, 34.

[12] Az ellenség-büntetőjog további jellemzőinek összefoglalásával kapcsolatosan lásd: Nagy, 2007, 70.

[13] A tényállás szerint, aki terrorcselekmény elkövetésével fenyeget, büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

[14] A jelenleg hatályos törvénnyel összefüggésben kritikai megjegyzéseink tekintetében lásd: Bartkó, 2011, 221–229.

[15] E körben az új Btk. 459. § (1) bekezdés 7. pontja a jelenlegivel megegyező fenyegetés-fogalmat definiál.

ni, hogy a fenyegetés még előkészítetlen terrorcselekményre kell, hogy vonatkozzon.^[16] Emellett pedig – minthogy elkövetési magatartásként kell a vizsgált tényállásban a fenyegetésre tekintenünk – indokolt lenne annak külön jogalkotói értelmezést is adni a 316. §-on belül, hiszen az új Btk. 459. § (1) bek. 7. pontja szerinti definíció a fenyegetést inkább mint elkövetési módot írja körbe.^[17]

Minthogy a közbiztonság elleni bűncselekmények fejezetéhez kapcsolt általános jogalkotói indokolás szerint a fejezetben foglalt cselekmények, így a terrorcselekmény tényállásának átalakításával a törvényhozó meg kívánt felelni az I. sz. Kerethatározatban megfogalmazott elvárásoknak, külön kritikai észrevételként hozható fel, hogy az új Btk. az I. sz. Kerethatározat fentiekben már felhívott 5. cikkely (3) bekezdésében megfogalmazottakra egyáltalán nem reagált. Az uniós dokumentum ugyanis elvi éllel előírja, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a büntetési tétel speciális maximuma minimum 8 év szabadságvesztés legyen az olyan elkövetővel szemben, aki olyan terrorista csoport vezetője, vagy abban résztvevő egyéb személy, mely csoportnak kizárólag a terrorcselekmény elkövetésével való fenyegetés a célja. Az új Btk. 316. § jelenleg kizárólag a fenyegetést rendeli büntetni, és nem érzékeny arra, ha azt terrorista csoporthoz kapcsolódva követik el. Ezért nézetünk szerint mindenképpen szükséges lenne az új Btk. 316. §-ához a terrorista csoportban történő elkövetést, mint minősítő körülményt hozzárendelni, illetve a 319. § szerinti értelmező rendelkezésben is egyértelműsíteni, hogy terrorista csoport nemcsak a terrorcselekmény elkövetése, hanem az azzal való fenyegetés érdekében is létrejöhet.

III. AZ ELŐKÉSZÜLETTEL KAPCSOLATOS KONCEPCIÓ-VÁLTÁS

Az előkészületi stádium büntetendőségével kapcsolatosan a legszembeötlőbb a jelenleg hatályos Btk. rendelkezésének módosítása, tekintettel arra, hogy az új Btk. 315. §-ában a törvény az előkészületet nem az annak tárgyi oldalán jelentkező magatartások felsorolása útján, hanem az „előkészület” szó használata révén rendeli büntetni. Véleményünk szerint ez egy jelentős visszalépés a jogalkotói szigor tekintetében, hiszen ezzel egyrészt az előkészületi magatartások vonatkozásában kifejthető részesi cselekményeket emeli ki a büntetendő magatartások köréből az új Btk.,^[18] másrészt pedig az addig alapesetként, önálló, befejezett cselekményként büntetni rendelt magatartásokat egy korábbi megvalósulási szakba, az előkészület fázisa szerinti büntetni rendeltségbe utalja vissza a törvény. Nem érthető, hogy a fenyegetés, mint „ante-előkészület” megtartása mellett, miért enyhít az új Btk. ilyen mértékben az előkészületi cselekmények tekintetében.

[16] Nézetünk szerint, amennyiben az elkövető, vagy elkövetők a fenyegetés időpontjában már előkészületi szakba is jutatták a terrorcselekményt, akkor magatartásuk az új Btk. 315. § (1)-(2) bekezdései alapján minősülhet, a fenyegetés pedig „csupán” csak egy többlet történeti tényállási elem.

[17] A konkrét *de lege ferenda* javaslatunk tekintetében lásd: Bartkó, 2011, 225–226.

[18] Minthogy az egyes előkészületi magatartások önálló büntetni rendeltsége esetén a minősítés szempontjából befejezett státuszt nyer az elkövető magatartása, kifejthető azzal összefüggésben részesseg. Ugyanakkor az „előkészületként” történő büntetni rendeltség esetén az fogalmilag kizárt, hiszen előkészületi stádium esetén a részes cselekménye nem büntethető az ismert dogmatikai okok miatt.

Nemzetközi kötelezettségvállalásaink figyelembe vételével nézetünk szerint indokolt lenne az előkészületi magatartások tekintetében a jelenlegi szabályozási modellt megtartani az új Btk-ban is, annak 315. §-a (1)-(2) bekezdéseiben foglalt szabályok megfelelő, hatályba lépés előtti módosítása mellett. Itt jegyezzük meg, hogy az új Btk. indoklásában a jogalkotó csak az I. sz. Kerethatározatot jelöli meg olyan forrásként, melyre az új szabályok kialakítása során támaszkodott, azonban elmulasztotta figyelembe venni a Tanács 2008/919/IB számú Kerethatározatát, ami a fenti I. számú módosítása volt (a továbbiakban: II. sz. Kerethatározat). A módosítás alapján az Unió előírta a tagállamok számára, hogy teremtsék meg belső jogukban azokat a szabályokat, melyek révén üldözhetővé válik a terrorcselekmény elkövetésére irányuló nyilvános izgatás, valamint a terroristák toborzása (II. sz. Kerethatározat 1. cikk), illetve az ezen cselekmények tekintetében kifejtett bűnsegély. Minthogy az uniós dokumentum meghatározásából következően a nevezett cselekmények akár a terrorcselekmény előkészületi magatartásaként is azonosíthatók, az azokhoz kapcsolódó bűnsegély csak akkor üldözhető, ha azokat *sui generis* bűncselekményként rendeli büntetni a törvény, és nem az „előkészület”, mint átfogó fogalom alkalmazása révén. Ilyenképpen álláspontunk szerint a fentiekben leírt módon az új Btk. jelenlegi elfogadott szövege mindenképpen változtatásra szorul.

IV. A TERRORISTA CSOPORT VEZETŐINEK BÜNTETŐJOGI FELELŐSSÉGE

A jelenleg hatályos Btk. esetében is neuralgikus pontnak tekinthető a terrorista csoportot vezetőik büntetőjogi felelősségének megítélése. Az I. sz. Kerethatározat 2. cikk (2) bekezdés a) pontja előírja, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell belső jogukban a terrorista csoport irányításának büntetendőségét, mely esetben az alkalmazandó szankció felső határának is legalább 15 évi szabadságvesztésnek kell lenni (I. sz. Kerethatározat 5. cikk /3/ bekezdés). A jelenleg hatályos Btk-ban azonban nem találunk a terrorista csoport vezetőjére vonatkozó speciális büntetőjogi szabályokat, az ilyen személy magatartása a Btk. 261. § (5) bekezdése alapján bírálható el.^[19] A rendelkezés utaló jellegének alapul vételével pedig kijelenthető, hogy a jelenleg hatályos rendelkezések tekintetében a vezető büntetőjogi felelősségének alapját az egyes előkészületi magatartások önálló büntetendősége révén teremtette meg a jogalkotó. Ez a megoldás sem az alkalmazandó szankció, sem pedig a jogtechnika oldaláról nem feleltethető meg az uniós elvárásoknak, emellett pedig a magyar jogi megközelítés messze elmarad e körben az uniós tagállamok által követett modellektől.^[20] Sajnos a fenti modellen az új Btk. sem változtat,

[19] A jelenleg hatályos Btk. 261. § (5) bekezdése értelmében: „aki a (4) bekezdésben meghatározott cselekményeket az (1) vagy a (2) bekezdésben meghatározott büntetettnek terrorista csoportban történő elkövetése érdekében valósítja meg, illetőleg a terrorista csoport tevékenységét egyéb módon támogatja, büntetett követ el, és öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

[20] Az I. sz. Kerethatározat előírásának külön törvényi tényállás felállításával számos európai állam, így például Észtország, Görögország, Lengyelország, Hollandia, Málta eleget is tett annak elfogadását követően. Azonban találkozhattunk az Európai Unióban — konkrétan Csehországban — olyan jogtechnikai megoldással is, amelyben a terrorista csoport irányítása, tevékenységében való részvétel nem képez külön bűncselekményi kategóriát, ugyanis a jogalkotó ezen magatartások büntetni rendeltségét a terrorcselekmények elkövetéséhez nyújtott segítség kriminalizálásával teremtette meg. Léteznek továbbá olyan sza-

mit több — stádiumelméleti szempontból — ront is rajta annyiban, amennyiben az előkészületi magatartásokat már nem *sui generis* rendeli büntetni. Feltételezve, hogy a vezető személy nem vesz tevékenyen részt sem egy adott terrorcselekmény megvalósításában, sem annak anyagi támogatásában, hanem „egyszerű szellemi ideológusként” tartja össze a szervezetet, az ilyen elkövető magatartása vagy a 315. § (2) bekezdése,^[21] vagy pedig a 318. § (2) bekezdés II. fordulat^[22] szerint lesz büntethető.

Álláspontunk szerint akkor, amikor a Kerethatározat egyértelműen fogalmazva lándzsát tör amellett, hogy a terrorista csoport irányítóit is büntetni kell, azt az uniós szintű követelményt fogalmazza meg, hogy maga az irányítás, mint elkövetési magatartás legyen büntetendő. Ezt az üzenetet az európai államok jellemzően megértették, és számtalan tagállam annak megfelelően módosította is saját büntető anyag jogi szabályait. Nem világos, hogy a magyar jogban ez miért ne lett volna követhető akkor, amikor több tényállásban is utal az új törvény is az irányító, vagy szervező személy büntetőjogi felelősségre. Példa lehet mondjuk a hivatalos személy elleni erőszak 310. § (3) bekezdés szerinti alakzata. Az új Btk. szövegének módosítása már a büntetni rendelt és az uniós jogi dokumentum által büntetni kívánt elkövetési magatartás közötti tartalmi különbségből is elvégzendő lenne. Önmagában ugyanis az előkészület tárgyi oldalát jelentő magatartások, valamint a támogatás olyan elkövetési alakzatok, melyek részcselekményként az irányítás, vezetés fogalmában elhelyezhetőek. Így a jövő évben hatályba lépő szabályozás változatlanul az irányítást nem a maga teljességében, annak csak bizonyos tartalmi síkjai szerint rendeli majd üldözni.

Hangsúlyozzuk, hogy az új Btk. fenti rendelkezéseinek ebben a formában történő megfogalmazása sérti az arányosság büntetőjogi és alkotmányjogi alapelvét. Ugyanis aránytalan, hogy a terrorista csoport vezetőjének, eszmei irányítójának a magatartása büntetőjogi jogkövetkezmenyi szempontból megegyezne a csoport tevékenységéhez kapcsolódó, konkrét terrorcselekmény végrehajtására vonatkozó előkészületi magatartásokkal, vagy az egyéb támogató jellegű cselekményekkel. Az irányítás, illetve vezetés sokkal összetettebb elkövetési magatartás, mely önálló büntetendősége lehetőséget teremtene arra, hogy a jogalkotó ténylegesen is ki tudja fejezni, hogy ezen terrorcselekményi alakzat sokkal több, mint egy előkészületi, vagy finanszírozási cselekmény. A terrorista csoport vezetőjének tevékenysége jóval összetettebb az egyszerű előkészülettől, vagy támogatástól, ezen elkövetési magatartás önálló szabályozása sokkal inkább

bályozások is, amelyben önállóan a terrorista csoport fogalmával a büntető jogszabály nem foglalkozik, ugyanis azt a bűnszövetség tágabb fogalma alá sorolja be. Ilyen a szlovén büntetőjog megoldása. Pusztán Svédországban és Dániában nem kriminalizálták ebben a formában a terrorista csoport irányítását, vagy annak tevékenységében való részvételt, azonban az ilyen cselekményeket fogalmilag megvalósító elkövetési magatartásokat a terrorcselekmény elkövetői, jellemzően társtettesi alakzata körében értékelik. (Forrás: COM (2007) 681: Report from the Commission of 6 November 2007 based on Article 11 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism. OJ C9 of 15.01.2008, valamint COM (2004) 409: Report from the Commission of 8 June 2004 based on Article 11 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism. OJ C321 of 28.12.2004.)

[21] Ebben az esetben a büntetni rendeltség alapja, hogy a vezető az előkészületet — tehát annak valamely tárgyi oldalán jelentkező magatartását — terrorista csoportban történő elkövetés érdekében fejt ki.

[22] Jelen fordulat szerint a kriminalizálás alapja a terrorista csoport tevékenységének egyéb módon történő támogatása.

le tudná fedni az ilyen szervezetrányító pozícióban lévő személyek oldalán gyakran bekövetkező cselekmény-kumulációt. Mindamellett pedig az alkalmazandó büntetési tételkeret felemelésével az alkalmazandó szankció tekintetében is meg tudna felelni a magyar jog az uniós elvárásoknak.

V. A TERRORISTA TEVÉKENYSÉGGEL ÖSSZEFÜGGŐ BŰNCSELEKMÉNYEK BÜNTETENDŐSÉGE

Terrorista tevékenységekkel összefüggő bűncselekmények alatt álláspontunk szerint olyan kriminalitásokat kell érteni, amelyek magához a terrorcselekményhez kapcsolódnak szervesen, azonban nem feltétlenül kerülnek önálló tényállásban elhelyezésre. Ez a megközelítés ugyan a 2002-ben elfogadott I. sz. Kerethatározat 3. cikkében még nem érhető tetten, azonban a fogalom felé történő egyértelmű elmozdulás már az azt II. sz. Kerethatározatban nyomon követhető. A Kerethatározat eredeti 3. cikkében ugyanis az Európai Unió Tanácsa azokra az egyéb köztörvényes bűncselekményekre koncentrált csak, amelyek a terrorcselekmények elkövetése céljából kerülnek megvalósításra. Ilyen volt a minősített lopás, a zsarolás, valamint a közokirat-hamisítás. A II. sz. Kerethatározat azonban, már érzékelve a kapcsolódó magatartások veszélyességét, kiegészítette ezt a felsorolást „a terrorista bűncselekmény elkövetésére való nyilvános izgatás”, a „terroristák toborzása”, valamint a „terroristák kiképzése” elnevezésű tényállásokkal. Minthogy a II. sz. Kerethatározat — mint ahogyan arra már a fentiekben is utaltunk — nem jelenik meg a jogalkotó indokolásában, mint figyelembe vett nemzetközi jogi dokumentum, az új törvénnyel kapcsolatosan is felmerül a kérdés, hogy a 2013. július 1-jével hatályos büntető anyagi jogi szabályok megfelelnek-e ezen cselekmények büntetendővé nyilvánításával kapcsolatosan megfogalmazott uniós elvárásoknak.

1. „A terrorista bűncselekmény elkövetésére való nyilvános izgatás”

A tényállás meghatározása körében a II. sz. Kerethatározat 1. cikke az alábbiak szerint fogalmaz: „valamely üzenet terjesztése, vagy egyéb módon a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétele azzal a szándékkal, hogy az 1. cikk (1) bekezdés a)-h) pontjában felsorolt bűncselekmények egyikének elkövetésére uszítson, ha ez a magatartás — akár a terrorista bűncselekmény közvetlen támogatásával, akár anélkül — annak veszélyével jár, hogy elkövethetnek egy vagy több ilyen bűncselekményt”. Ezen tényállás alapján azt a magatartást kívánja kriminalizálni az Unió, mely alkalmas arra, hogy a terrorizmus alapját képező ideológia térnyerését elősegítse. Nyilvánvalóan nem azonos a terrorcselekmény elkövetésére irányuló közvetlen felhívással, hiszen azt az uniós dokumentum is a terroristák toborzása tényállásán belül rendeli értékelni, de mindenképpen alapját képezheti egy későbbi terrortámadásnak, hiszen az azt legitimizálni alkalmas szellemiség terjedését szolgálja. Megfogalmazását tekintve a tényállás részben akár a terrorista csoport vezetőjéhez is kapcsolható, így az irányítás elkövetési magatartásán belül is értelmezhető, mely esetben külön is felértékelődik a terrorista csoport irányítása mint önálló büntetőjogi tényállás szabályozásának szükségessége. Elképzelhető azonban olyan eset is, amikor a fenti tevékenység nem kifejezetten a csoport vezetőjéhez, irá-

nyítójához, hanem annak tagjához — és ezáltal egy konkrét terrorcselekmény elkövetéséhez —, vagy egy később megvalósításra kerülő terrortámadás ideológiai alapját képező szellemiség megfogalmazójához köthető. Abban az esetben, ha az ideológia, az üzenet terjesztése konkrét terrorcselekmény elkövetésével összefüggésbe hozható, akkor az elkövető cselekményének minősítése egyszerű, hiszen magatartása az adott terrorcselekményhez részesként — e körben pedig akár felbujtóként, akár bűnszegédként — kapcsolódik, azaz az új Btk. szerint is büntetendő lesz a 314. § (1)–(2) bekezdései tekintetében. Más a helyzet azonban, ha az üzenet megfogalmazóját csak az a szándék vezérli, hogy az ideológia minél több emberhez eljusson, egyre több követő megszerzése érdekében. Ebben az esetben ugyanis az uszító személy nem feltétlenül fogalmazza meg kizárólagos megoldásként a terrorcselekmény elkövetését, azonban olyan gondolatokat tart legitimnek, amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy másokat a radikalizálódás irányába elmozdítsanak. Ennek a magatartásnak a büntetendőségét indokoltságát éppen az adja, hogy eredője a terrorista elképzelések kialakulásának, ilyenképpen a terrorizmus előzményeként tekinthető. Minthogy ebben az esetben nem tekinthető előkészületnek az elkövető cselekménye, és sem a jelenleg hatályos, sem pedig az új Btk. nem rendeli kifejezetten büntetni ezt a magatartást, legfeljebb a terrorista csoport vonatkozásában a 318. § (2) bekezdés II. fordulata szerinti „egyéb módon támogatja” alakzat kiterjesztő értelmezésével lehetne fellépni az ilyen bűncselekményt megvalósító személlyel szemben. Minderre figyelemmel az új Btk. nem felel meg jelen állapotában a II. sz. Kerethatározatban foglalt előírásoknak, e körben mindenképpen szükséges lenne új tényállással bővíteni az elfogadott szabályrendszert.

2. „A terroristák toborzása”

A II. sz. Kerethatározat a fogalom meghatározása körében akként rendelkezik, hogy az nem más, mint „más személynek az 1. cikk (1) bekezdésének a)–h) pontjában vagy a 2. cikk (2) bekezdésében felsorolt bűncselekmények egyikének elkövetésére irányuló felhívása”. Tulajdonképpen a módosítás terrorizmussal összefüggő büntetendő cselekményként értékeli egyrészt az egy konkrét terrorcselekmény elkövetésére irányuló felhívást, másrészt pedig a terrorista csoport irányítására, valamint annak finanszírozására történő felhívást is. Előbbi esetben a büntetendőség megítélése nem jelent problémát, hiszen az elkövető az új Btk. 314. § (1)–(2) bekezdéseiben foglalt cselekményekhez kapcsoltnan fejt ki felbujtói magatartást. A finanszírozás érdekében kifejtett felbujtás az új Btk. 318. §-ának megalkotása révén szintén büntetendő. A terrorista csoport irányítására irányuló felhívás büntetendősége azonban a 2012. évi C. törvényben nem biztosított, mely kapcsán ismételten csak az alapcselekmény — nevezetesen az irányítás — önálló büntetőjogi tényállásban történő megfogalmazása merül fel módosítási igényként.

3. „A terroristák kiképzése”

A II. sz. Kerethatározattal módosított 3. cikk (1) bekezdés c) pontja szerint a terroristák kiképzésének minősül: „robbanóanyagok, lőfegyverek vagy más fegyverek, vagy mérgező vagy veszélyes anyagok készítésére vagy használatára, vagy más különleges módszerek vagy technikák alkalmazására vonatkozó oktatás nyújtása az 1. cikk (1) be-

kezdésének a)-h) pontjában felsorolt bűncselekmények egyikének elkövetése céljából, annak tudatában, hogy az átadott szakismeretet e célokra kívánják használni.” Fogalmilag ez a tényállás nem feltétlenül egy konkrét terrorcselekmény megvalósításának előzménye, hiszen a dokumentum azt sugallja, hogy az elkövető hosszabb távon hasznosítható gyakorlati tudást biztosít a terrorcselekményt ténylegesen is végrehajtó csoport tagjainak. Ez tehát egy támogatási forma az elkövető részéről, melynek profitálója egyértelműen maga a terrorista sejt. Nézetünk szerint ezen a téren nincs lemaradásban az új Btk., tekintettel arra, hogy a 318. § (2) bekezdés II. fordulata szerinti „egyéb módon történő támogatás” kiterjesztő értelmezése mellett a fenti tényállás már a jelenlegi szabályok mellett is büntetendő.

VI. ÖSSZEGZÉS

A fentiekben rögzített kritikai észrevételeink alapján egy lehetséges *de lege ferenda* javaslat vonatkozásában az alábbi álláspontot képviseljük. Az elsődleges probléma, hogy a fenyegetés, mint elkövetési magatartás megfogalmazása az új Btk-ban is határozatlan, ezáltal erősen megnehezítheti az egységes jogértelmezést a jogalkalmazók számára. Ezért szükség volna arra, hogy maga a jogalkotó adjon egyértelmű jogértelmezést a kérdésben a fenyegetés, mint elkövetési magatartás (büntető)jogi fogalmának meghatározásával méghozzá a terrorcselekmény Különös Részi törvényi tényállásán belül. Ez törvény-szerkesztési szempontból megjelenhetne az új Btk. 316. §-ának egy új bekezdéssel történő bővítésében, mely definícióban a jogalkotónak egyértelművé kellene tennie azt, hogy a fenyegetésnek az elkövető által még előkészítetlen terrorcselekményhez kell kapcsolódnia, továbbá rögzíteni kellene a fenyegetésként értékelendő nyilatkozat irányát is. Mindezek alapján javaslatunk az új Btk. 316. § (3) bekezdésére vonatkozóan a következő: „a fenyegetés olyan az állam, állami szerv, nemzetközi szervezet, vagy ezek képviselője, illetve a lakosság felé címzett írásbeli, vagy szóbeli nyilatkozat, mely szerint az elkövető a jövőben a 314. § (1)-(2) bekezdéseiben meghatározott, egyben előkészítetlen bűncselekményeket kívánja megvalósítani, és amely alkalmas arra, hogy a címzetti körben komoly félelmet keltsen.”

Minthogy a terrorcselekmény elkövetésével való fenyegetés önálló tényállásként értelmezendő, megfontolandó lenne a korlátlan enyhítést szabályozó rendelkezéseket kiegészíteni ezen bűncselekményi alakzathoz kapcsolódóan. Ezzel gyakorlatilag csökkenteni lehetne a még előkészítetlen terrorcselekmények tényleges előkészületi szakba juttatásának valószínűségét is, amely mindenképpen összetársadalmi érdeknek tekinthető, ráadásul bűnüldözési szempontból sem elhanyagolható eredmények felmutatását eredményezheti. Az I. sz. Kerethatározat 5. cikk (3) bekezdésében foglaltaknak való megfelelés érdekében indokolt volna a 316. § szerinti fenyegetéshez minősítő körülményként egy új (2) bekezdéssel a terrorista csoport keretében történő elkövetést kapcsolni, melyet követhetne a fenyegetés fogalmának egy új (3) bekezdésben történő meghatározása. Minthogy az uniós dokumentum szerint az olyan terrorista csoport is üldözendő, ahol a tagok szándéka kifejezetten csak a fenyegetésre terjed ki, az új Btk. 319. §-ában meghatározott terrorista csoport-fogalom bővítése is szükséges volna.

Ezen túlmenően mindenképpen fontosnak tartjuk, hogy a terrorista csoport irányítása önálló fordulattal kerüljön bevezetésre a törvényi tényállás rendszerébe, méghozzá

annak érdekében, hogy a korábbiakban már említett vezetői felelősséget a jogalkotó nyomatékossabban jelenítse meg a Büntető Törvénykönyvben. Minthogy azonban alapvető biztonságpolitikai érdek, hogy a terrorista csoportok beazonosíthatók, tagjaik pedig felelősségre vonhatók legyenek, érdekelté kell tenni a csoport irányítóját kedvezőbb büntetéskiszabási szabályok felállításával abban, hogy a csoport tevékenységét a hatóság előtt felfedje, mielőtt abból bármilyen hátrányos jogkövetkezmény származott volna.

Végezetül hangsúlyozzuk, hogy az V. pontban foglaltak szerint az új Btk-nak jobban kellene igazodnia a terrorista tevékenységgel összefüggő cselekmények büntetendővé nyilvánítása tekintetében az uniós elvárásokhoz, valamint a büntetendőség kiterjesztése érdekében a 315. §-ban szabályozott előkészületet a jelenleg hatályos szabályok mentén újra kellene szabályozni, az előkészület tárgyi oldalát meghatározó elkövetési magatartások tényleges megjelenítésével. A fenti javaslatokban foglaltak érvényre juttatása esetén a terrorcselekmény magyarországi szabályozása nemcsak a hazai dogmatikai hagyományoknak, hanem a nemzetközi elvárásoknak is hibamentesen meg tudna felelni.

IRODALOM

- Ackerman, Bruce (2008): A terrorizmus és az alkotmányos rend. In: *Miskolci Jogi Szemle*, 3. évfolyam 2. szám, 131–147.
- Albrecht, Peter-Alexis (2005): *Kriminologie*. 3. Aufl. Beck, München.
- Bartkó Róbert (2011): *A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései*. Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr.
- COM (2007) 681: *Report from the Commission of 6 November 2007 based on Article 11 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism*. OJ C9 of 15.01.2008
- COM (2004) 409: *Report from the Commission of 8 June 2004 based on Article 11 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism*. OJ C321 of 28.12.2004.
- Elek Judit (2010): A terrorizmus elleni harc a könyvtárban, a „PATRIOT ACT” és a könyvtár. In: *Jogtudományi Közlöny*, 4. szám, 198–205.
- Európai Unió Tanácsának 2002/475/IB számú Kerethatározata
- Európai Unió Tanácsának 2008/919/IB számú Kerethatározata
- Fletcher, George P. (2006): The indefinable concept of Terrorism. In: *Journal of International Criminal Justice*, 4. 894–911.
- Jakobs, Günther (1985): Kriminalisierung im Vorfeld einer Rechtsgutverletzung. In: *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*, 4. 751–785.
- Jakobs, Günther (2004): Bürgerstrafrecht und Feindstrafrecht. In: *Höchstrichterliche Rechtssprechung*, 3. 88–95.
- Kaponyi Erzsébet (2006): A terrorizmus elleni küzdelem és az emberi jogok tiszteletben tartása. In: *Acta Humana*, 17. évfolyam 3–4. szám, 47–72.
- Korinek László (2008): A bűnözés alkotmányos alapjai. In: *Közjogi Szemle*, 1. szám, 37–44.
- Nagy Ferenc (2007): Az ellenség-büntetőjogról, a jogállami büntetőjog eróziójáról. In: *Magyar Jog*, 2. szám, 65–75.

- Neparáczki Anna Viktória (2010): A terrorista bűncselekmény szabályozása Németországban. In: *Jogelmélet Szemle*, 1. szám Elérhető: <http://jesz.ajk.elte.hu/neparaczki41.html>, (2018.01.08.)
- Pap András László (2006): Kontrollelmélet, etnicitás és terrorizmus. In: *Belügyi Szemle*, 5. szám, 24–36.
- Sinn, Arndt (2006): Modern bűnüldözés — az ellenség-büntetőjog útján? (Fordította: Nagy Ferenc és Szomora Zsolt.) In: *Bűnügyi Mozaik. Tanulmányok Vida Mihály 70. születésnapja tiszteletére*. Szerk. Nagy Ferenc. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 335–348.